

- 34) *Ibidem*, 52.
- 35) Zie Th. van Tijn, 'Het algemeen karakter van het tijdvak 1875-1895', in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, Deel XIII (Hilversum 1978) 86.
- 36) Zie Visscher, *Rotterdamers op de trappen*, 167.
- 37) Zie De Vries, *Electoraat*, 34 e.v..
- 38) Zie Ontwerp Volgnummer 11 1876 (no. 2), 'Ontwerp-Verordening regelende het bedrag en de grondslagen eener plaatselijke directe belasting in de gemeente Rotterdam. Bijlage C', in: *Verzameling der gedrukte stukken 1873-1878*.
- 39) Zie Michiel Wagenaar, *Amsterdam 1876-1914*. Economisch herstel, ruimtelijke ordening van het stedelijke grondgebruik (Amsterdam 1990) 241 e.v.
- 40) J.L. van Zanden, *De industrialisatie in Amsterdam 1825-1914* (Bergen 1987) 137.
- 41) Zie De Vries, *Het censuskiesrecht*, 215.
- 42) Wagenaar, *Amsterdam*, 181.
- 43) Zie *Stukken van en betreffende de commissie uit de ingezetenen tot voorlichting van burgemeester en wethouders bij het opmaken van de kohieren van de inkomstenbelasting*. Zie ook *Gemeentebled* 1892, nr. 15 artikel 18.
- 44) Zie J.A. de Jonge, *De industrialisatie van Nederland tussen 1850 en 1914* (Nijmegen, reprint 1976) hoofdstuk 17.
- 45) Zie hiervoor P.Th. van de Laar, *Veranderingen in het geschiedbeeld van de koopstad Rotterdam* (oratie Rotterdam 1998). Ook verschenen in *Rotterdams Jaarboekje* 1998, 221-265.